

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j.: 015.971/82-ZPO

T a j n 6 1

Příloha č.: 5

Výtisk č.: 2

Počet listů : 16

V y s t o u p e n í

ministra zahraničních věcí Rumunské socialistické republiky
Š. Andreie

Moskva, dne 22. října 1982

Vystoupení ministra zahraničních věcí Rumunské socialistické republiky Š. Andreie

Moskva dne 22. října 1982

Vážení soudruzi,

především bych chtěl srdečně poděkovat našim hostitelům, soudruhu Andreji Gromykovi za dobré podmínky, které nám byly vytvořeny, za pohostinnost a věnovanou nám pozornost.

Vyjadřuji přesvědčení, že naše setkání a výměna názorů přispějí ke spolupráci našich zemí v boji za mír, odzbrojení, bezpečnost a spolupráci v Evropě, za úspěšné zakončení madridské schůzky, za vyřešení v zájmu všech národů důležitých otázek, se kterými se svět v dnešní době setkává.

Naše setkání probíhá v podmírkách, kdy je mezinárodní život charakterizován ostrým napětím. Zesiluje se imperialistická politika nadvlády, zachování a přezozdělení sfér vlivu, porušují se práva národů na svobodu a svrchovanost. Probíhají válečné konflikty přinášející lidské oběti a velké materiální ztráty, roste nebezpečí nové světová války. Závody ve zbrojení, především jaderných zbraní, pokračují tempem, které nemá obdobu; prohlubuje se mezinárodní ekonomická krize, zvětšuje se propast mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. Ve světe se zvětšíly staré a objevily se nové rozpory. Zvětšuje se a sílí rozpor mezi bohatými a chudými zeměmi, který se stále více stává jedním ze základních rozporů naší doby.

Zároveň se zde silněji projevuje vila národní, když se ukončila imperialistická politika cílů a diktátu, zastavily se závady ve zbrojení, přešlo se k odzbrojení a zajistila se nezávislost a spolupráce. Silně roste vědomí národní, které odmítají pasivně přijímat zahraniční politiku přinášející všeobecné škody jejich zájmu a dožadují se toho, aby bylo respektováno jejich právo na život, svobodu, mír a pokrok.

V důsledku hlubokých revolučních přeměn probíhajících ve světě a vytváření nové rovnováhy ve světě mezi různými státy a skupinami států prožíváme v podstatě období přeskupení poměru sil. Rumunsko se domnívá, že v těchto podmírkách je klíčovou otázkou míru, mezinárodní bezpečnosti a nezávislosti národi původné členitování zásad rovnosti, nezávislosti a národní svrchovanosti ve vztazích mezi všemi státy, zřeknutí se sily a hrozby použití sily, povrácení se do vultovských základů (jiných národů).

Rumunsko se domnívá, že v současných podmírkách mezinárodního napětí je nutné pokračovat v boji s zaústovět užitočné boje, aby se udržel o napětí mezi státy, likvidovat všechny existující komplikace a odvrátit se vzniku nových konfliktů, vnovila se politika míru, uvolňování a rozptkovování národní nezávislosti a ustanovit nekonflikující prostory východní a západní jihoslovanské jednoty. Velkou příležitost je v tomto směru využít vlastní nezávislost na světovém ohnisku v mezinárodním politickém prostoru, když se využije, aby se využily, že vlastní vlastnosti východní, ať už v politickém, ekonomickém, kulturním, a také v jazykovém, jazykovém, literárním

z respektování práva každého národa se svobodně a nezávisle rozvíjet a z celkových zájmů mezinárodního míru a bezpečnosti. Jak nedávno poukázal Nicolae Ceaušescu, "ač jsou jednání jakkoliv složitá a komplikovaná, je nutné jít výlučně touto cestou na řešení sporů, zcela se zřeknout vojenských rozhodnutí a vojenských akcí, které vždy vedou k ničení materiálních hodnot, ke ztrátě lidských životů a způsobují národům velké ztráty a strádání."

V duchu těchto důležitých požadavků současného světa Rumunsko a soudruh Ceaušescu neustále vystupují za oslabení a likvidaci mezinárodního napětí, za zlepšení mezinárodního klimatu, za politické řešení v zájmu všech národů důležitých otázek, se kterými se lidstvo střetává, za nastolení vztahů mezi státy na základě nových, demokratických a spravedlivých zásad. Veškerá zahraniční činnost Rumunska je zaměřena na spolupráci a porozumění mezi státy, na spojení úsilí všech národů, aby se odstranila síla z mezinárodních vztahů, uchránila svoboda a nezávislost národů a zabezpečilo základní právo lidstva a národů na mírový život v atmosféře spolupráce a porozumění, ve světě bez zbraní a válek.

Vážení soudruzi,

je známo, že evropské národy projevují stále větší zne-
pokojení v souvislosti s bezprecedentním hromaděním zbraní
a vojsk v Evropě a se stále větším napětím v Evropě. Toto zne-
pokojení ještě vzrostlo poté, co NATO přijalo plán na výrobu
a rozmístění nových druhů jáderných raket v Evropě, což vyvol-

lává vzrůstající nebezpečí jaderné války na kontinentě. Proti tomuto nebezpečí národy Evropy rozhodně vystoupily na velkých manifestacích za mír a odzbrojení, které se uskutečnily v mnohých evropských státech, a to i v socialistických zemích.

Rumunsko uvítalo zahájení jednání mezi SSSR a USA o otázkách jaderných prostředků středního doletu v Evropě a rovněž jednání o strategických zbraních. Jak známo, soudruh Nicolae Ceaušescu se osobně obrátil s výzvou na soudruha Leonida Iljiče Brežněva a na presidenta Reagana, na všechny státní představitele zemí, které podepsaly helsinský Závěreční akt, aby učinili vše proto, aby se odstranilo nebezpečí, které by pro Evropu vzniklo rozmístěním nových raket středního doletu. Odpovědi, které jsme dostali od většiny států, svědčí o tom, že tuto stavost rumunského lidu sdílí i evropské národy.

Považujeme za absolutně nezbytné, aby obě strany rozhodně jednaly tak, aby se zajistil úspěch ženevských jednání, zastavilo se rozšířování nových raket středního doletu v Evropě, aby se snížil počet raket a odstranily existující rakety a aby se zlikvidovaly všechny jaderné zbraně na našem kontinentu.

Bericc v úvahu, že obsah ženevských sovětsko-amerických jednání je problémem životního zájmu všech zemí kontinentu a týká se jejich vlastní bezpečnosti, Rumunsko považovalo a považuje za nezbytné, aby se všechny evropské státy v té či oné formě účastnily těchto jednání.

Podle našeho názoru je rovněž nezbytné dosáhnout pokroku na vídečských jednáních o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě a konstrukтивně odhalovat prvky sbližení mezi

existujícími návrhy. Dosažení první dohody na vídeňských jednáních, třeba jen symbolického významu, by mělo kladný vliv na veřejnost, na evropské politické klima a na proces odzbrojení.

Vážení soudruzi,

podmínky, které existují v Evropě, nutí více než kdykoliv předtím, aby se rozhodně vystupovalo za politiku uvolňování, míru, odzbrojení, bezpečnosti a spolupráce na kontinentě.

V tomto kontextu získává zvláštní význam pro budoucnost evropských národů pokračování a prohlubování mnohostranného procesu, který byl započat před deseti lety v Helsinkách. Proto naše strana a náš stát přikládaly od samého počátku velkou důležitost madridské schůzce, která má přispět k obnovení politiky uvolňování a dát nový impuls realizaci helsinského Závěrečného aktu jako jednoho celku.

Považujeme za nezbytné, aby socialistické země postupovaly společně s ostatními státy v zájmu ukončení schůzky v nejbližším období a s podstatnými výsledky a aby postupovaly tak, aby se schůzka více neprotahovala a nestala se opět obětí bezplodné polemiky a konfrontace, která neslouží věci bezpečnosti a spolupráce mezi členskými státy.

Rovněž se domníváme, že návrh dokumentu, který předložili neutrální a nezáčastněná země, představuje tečkový základ, na němž je možno stavět aby se odsouhlasil závěrečný text.

Chtěl bych však zdůraznit, že se ochlédě na formu a rozsah závěrečného dokumentu domníváme, že je zejména důležité jednat.

tak, aby se na madridské schůzce dosáhlo souhlasu v některých podstatných otázkách, zejména:

- za prvé, v rámci mnohostranného procesu, který byl zahájen v Helsinkách, se domluvit na svolání konference o opatřeních důvěry a odzbrojení v Evropě. Vycházíme-li zejména z čnešní mezinárodní situace a bereme-li v úvahu vážné nebezpečí, které vyvolává politika zbrojení v Evropě, je nutné postupovat tak, aby byla v Madridu postavena na první místo otázka přijetí úmluv, které by mohly přispět k upevnění důvěry, zahájit cestu na zastavení závodů ve zbrojení a přejít k opatřením vojenského uvolňování a odzbrojení. Toto by odpovídalo i stále sítícímu požadavku národních mas a probíhajících početných demonstrací, aby se zastavil nebezpečný vývoj a přešlo se k opatřením odzbrojení v Evropě;

- za druhé, opět potvrdit povinnost členských států přísně uplatňovat ve vzájemných vztazích a ve vztazích s ostatními zeměmi zásady stanovené Závěrečným aktem;

- za třetí, přijmout úmluvy, které by mohly vést k rozvoji politických, hospodářských, vědecko-technických, kulturních a jiných vztahů mezi členskými státy a dohodnout opatření, které by podpořily realizaci Závěrečného aktu KBSE;

- za čtvrté, zajistit kontinuitu KBSE, těch organizačních sítí, v nichž evropské státy budou moci posuzovat otázky společného zájmu, upevnění důvěry, spolupráce a míru.

Z tohoto důvodu je velice důležité, aby socialistické země postupovaly v Madridu v zájmu dosažení souhlasu o místě i době konání další schůzky. Jak známo, Rumunsko navrhlo, aby se příští schůzka představitelů signařských států celcovropské konferen-

ce konala v Bukurešti. Vyjadřuji přesvědčení, že ostatní člen-ské státy Varšavské smlouvy budou i nadále podporovat tuto kandidaturu a budou v této otázce postupovat společně s námi.

Domníváme se, že je nutné v Madridu také posoudit a dohodnout otázku, jak se bude slavit desáté výročí podepsání Závěrečného aktu - možná uskutečnění slavnostního zasedání v roce 1985.

Musíme rovněž posoudit, jaké skupiny odborníků v oblasti společného zájmu, které by pracovaly do příští schůzky, je třeba vytvářet a jak bychom mohli stanovit mechanismus koordinace a spolupráce mezi signatářskými státy.

Podle našeho názoru je zejména důležité, abychom v dialogu s ostatními signatářskými státy zdůrazňovali neplodnost a škodlivost toho, jestliže jsou nastolovány na schůzce takové otázky, které vycházejí za rámec vlastní evropské problematiky, jakož i jakékoli projednávání vnitřních otázek té či oné země. V souladu s duchem Závěrečného aktu, jsou takové otázky výlučně v kompetenci národa dané země.

Helsinský Závěrečný akt bere na zřetel poválečnou realitu v Evropě, kde, jak známo, existují státy s rozdílným společenským zřízením a kde otázky mírového soužití nejsou pouze teoretickými otázkami, ale kde dodržování zásad mírového soužití, včetně nevněšování se do vnitřních záležitostí, je podmínkou "sine qua non" skutečné spolupráce a bezpečnosti. Vycházeje z toho, snahy požadovat od té či oné socialistické země nebo ode všech socialistických zemí, aby změnily nebo organizovaly tu či onu stránku politické a sociálně-ekonomické činnosti podle vzoru

a charakteru kapitalistické organizace společnosti jsou nejen celkově nepřijatelné, ale i nemyslitelné a jako takové je musíme rozhodně odmítat. Navíc takové snahy vytvářejí nepřekonatelné překážky na cestě společných úsilí zaměřených na uvolňování, bezpečnost a spolupráci na kontinentě.

Chtěl bych rovněž podotknout, že je důležité, abychom vystupovali z ofenzivních a aktivních pozic i v otázkách lidských práv. Musíme ukázat, že nemáme žádnou příčinu, abychom se báli posuzovat tuto otázku. Je však nutné mít na zřeteli, jak to ostatně jasně vyplývá z vystoupení hlav států a vlád na konferenci v Helsinkách, že v této oblasti existuje zásadní rozdíl v příspěvcích. Socialistické země věnují hlavní pozornost zabezpečení práva na práci a ne nezaměstnanosti, na výchovu a vzdělání, na úplnou rovnoprávnost žen a mužů, na odstranění jakékoli diskriminace a na zabezpečení práva na život, svobodu a mír.

Vážení soudruzi, abychom dosáhli zmíněných cílů, považujeme za nezbytné, aby se socialistické země jak na konsultacích, které budou probíhat, tak i na samotné schůzce stavěly za to, aby se schůzka uskutečnila v pracovní a příznivé atmosféře a aby se reprojednávaly otázky, které nejsou předmětem jednání.

Odmítáme tendenci na rozdělení Evropy a považujeme za nezbytné, aby se veškeré úsilí zaměřilo na obnovení politiky uvelnování, nastolení vztahů vzájemné důvěry a spolupráce mezi všemi státy, vytvoření sjednocené Evropy, která by byla založena na respektování sociálního zřízení a nezávislosti každé země a v níž všechny státy budou plodně spolupracovat na zásadách rovnosti a vzájemného respektování a v níž se každý

národ bude svobodně rozvíjet bez jakéhokoliv vnějšího vněšování.

V rámci procesu vybudování systému bezpečnosti a odzbrojení v Evropě se Rumunsko důsledně staví za rozvoj spolupráce a vzájemného porozumění na Balkáně, za vytvoření klimatu přátelství a dobrého sousedství ve vztazích mezi zeměmi této oblasti, za přeměnu Balkánu v pásmo, ve kterém by nebyly jaderné zbraně, cizí vojenské základny a vojska.

Rozsáhlý dialog soudruha Nicolae Ceaušeska s představiteli ostatních balkánských zemí a formy dvoustranné a mnohostranné spolupráce mezi zeměmi této oblasti přirozeně zapadají do procesu, který byl započat helsinskou konferencí, jsou zároveň významným přínosem při prosazování bezpečnosti a spolupráce na našem kontinentě.

V této souvislosti bych chtěl připomenout iniciativu generálního tajemníka RKS, prezidenta RSR soudruha Nicolae Ceaušeska, aby se uskutečnilo setkání představitelů států této oblasti na nejvyšší provní s cílem společně posoudit cesty upovnění důvěry, spolupráce a míru na Balkáně a přeměnit tuto oblasti v pásmo bez jaderných zbraní.

Vážení soudruzi,

Nutnost ukončit s příznivým výsledkem madridskou schůzku a nezbytnost úsilí zaměřených na obnovení politiky uvolňování, míru a spolupráce nabývá svůj význam v současné mezinárodní situaci, která s veškerou silou potvrzuje, že zastavení závodů ve zbrojení a přechod k odzbrojení, především jadernému, se staly naléhavým požadavkem a jsou hlavním úkolem naší doby. Ve světě se nahromadilo takové množství zbraní, které mnohokrát převyšuje jakoukoliv rozumnou potřebu obrany, což ohrožuje život na zemi a lidskou civilizaci.

Jak známo, na jednáních v oblasti odzbrojení se nepodařilo dosáhnout výsledků, které by mohly zastavit závody ve zbrojení, jež neustále zvyšovaly svoje tempo. II. zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN o odzbrojení nemohlo přijmout podstatné závěry. Je však třeba occnit, že na zvláštním zasedání byly předloženy návrhy velkého významu. Jak jsem nedávno hovořil i na zasedání OSN, domníváme se, že předložené návrhy musí být posouzeny s největší pozorností, aby se poukázalo na jejich společné prvky, které by byly základem vypracování globálního programu odzbrojení a rovněž všech jednání o otázkách odzbrojení.

Z příkazu soudruha Nicolae Ceaušeska a na základě mandátu velkého lidového shromáždění vyložila rumunská delegace na zvláštním zasedání svoje stanovisko a návrhy Rumunska v otázkách odzbrojení. Tyto návrhy naše delegace opět předložila na nynější zasedání Valného shromáždění OSN.

Chtěl bych zdůraznit, že Rumunsko přikládá nejvyšší váhu zastavení jaderného zbrojení a jadernému odzbrojení. Přitom máme zejména na zřeteli zastavení výroby jaderných zbraní a přechod k postupnému snížení existujících zásob až do jejich úplné likvidace, trvalý zákaz všech druhů jaderných zbraní, aby jako první krok k úplné likvidaci jaderných zbraní tento proces začal tím, že ty velmoci, které vlastní největší jaderné arzenály, podstatně sníží počet jaderných zbraní, a to přibližně na 50 % v první etapě. V rámci úsilí zaměřeného na tento cíl se domníváme, že přijetí závazku nepoužít jaderné zbraně jako první spolu s ostatními iniciativami, které předložil Sovětský svaz, zapadají i nedávné návrhy SSSR na 37. zasedání Valného shromáždění OSN, týkající se úplného a všeobecného zastavení zkoušek jaderných zbraní, odstranění nebezpečné jaderné války a zajištění bezpečného rozvoje jaderné energetiky. Naše země tyto návrhy podporuje.

Rumunsko považuje za velice důležité, aby se zajistilo zmrazení vojenských rozpočtů na úrovni roku 1982 a přešlo se k jejich snížení o 10 - 15 % do roku 1985 a aby se takto získané prostředky využily na podporu úsilí rozvojových zemí a na ekonomický a sociální rozvoj těch zemí, které by toto snížení uskutečnily. Vyjadřujeme naději, že socialistické země toto podporí a připojí se k úsilí, které je zaměřeno na zmrazení a snížení vojenských rozpočtů a na vypracování principů, kterými se má řídit činnost států v této oblasti. Přejeme si těsnou spolupráci v této věci.

Přikládáme rovněž velký význam přijetí činných opatření na snížení konvenčních zbraní, na upevnění důvěry mezi státy. Tato opatření jsou stále výraznější v jednáních o odzbrojení a mohou kladně působit i na jednání v oblasti jaderných zbraní. Rumunsko se v tomto smyslu vyslovilo, aby mezi dvěma hlavními vojenskými

svazky, které existují ve světě, a vůbec mezi dvěma stranami byla dohodnuta co nejnižší úroveň hlavních druhů zbraní - letadel, tanků, válečných lodí, raket, těžkých zbraní atd.

Vycházejíc ze skutečnosti, že v mezinárodním životě vzrostlo nebezpečí, které se negativně odráží i na atmosféře, ve které probíhají jednání v oblasti odzbrojení, Rumunsko se domnívá, že pro stimulaci těchto jednání by byly velice důležité záruky, že opatření zaměřená na zastavení závodů ve zbrojení zabezpečí stejnou bezpečnost všem státům s přihlédnutím k zákoným požadavkům na zajištění vojenské rovnováhy ne cestou zvyšování zbrojení, ale na stále nižší úrovni cestou přechodu k odzbrojení za příslušné mezinárodní kontroly. V tomto smyslu jsme se vyslovili i za vytvoření mezinárodního orgánu v rámci OSN, který by měl právo kontrolovat a prověřovat realizaci přijímaných opatření o odzbrojení.

Zároveň v souladu s úmluvami mezi našimi státy je třeba dosáhnout odchodu cizích vojsk a likvidací vojenských základen na cizím území, snížení ozbrojených sil a výzbroje, omezení vojenské aktivity bloků a jejich současného rozpuštění, přičemž první etapou toho bude zrušení jejich vojenských organizací.

Vážení součuzzi,

v současné době, kdy je mezinárodní situace charakterizována ostrým napětím, považujeme za nezbytné, aby socialistické země, které jsou důslednými zastánci uvoľňování a odzbrojení, znásobily své úsilí s cílem nepřipustit další zhoršení situace, ukončit závody ve zbrojení a zahájit proces odzbrojení, ať aby z tohoto důvo-

du předkládaly konkrétní návrhy a stále si udržovaly iniciativu.

Rumunsko oceňuje, že vytvoření příznivých podmínek pro odzbrojení vyžaduje, abychom rozhodně vyloučovali z mezinárodního života všechny faktory, které vyvolávají napětí. Velké znepokojení vyvolává nebezpečná situace na Blízkém Východě, zejména v důsledku agresivních akcí Izraele proti Libanonu a palestinskému lidu žijícímu v této zemi.

Rumunsko rozhodně odsoudilo izraelský vojenský vpád do Libanonu a zvěrstva proti civilnímu obyvatelstvu v táborech uprchlíků v západním Bejrútu spáchaná izraelskými vojsky v podmírkách okupace této části města.

Pevně se stavíme za okamžitý odchod izraelských vojsk z Libanonu, za zabezpečení nezávislosti a národní svrchovanosti, jednoty a územní celistvosti Libanonu, za rozsáhlé smíření všech politických sil Libanonu, aby se obnovila země, nastolil mír a svoboda.

V současných podmírkách je nutné znásobit úsilí na mírové, celkové urovnání, které by vedlo k odchodu Izraele ze všech okupovaných území v roce 1967, k řešení otázky palestinského lidu na základě jeho práva na sebeurčení a na vytvoření nezávislého palestinského státu a k zajištění nezávislosti a celistvosti všech států této oblasti.

Rumunsko je pro svolání mezinárodní konference pod záštitou OSN za účasti všech zainteresovaných států včetně Organizace pro osvobození Palestiny jako jediného představitele palestinského lidu.

Rovněž pokládáme za nezbytné ukončení válečných akcí mezi Francem a Irákem, odchod vojsk obou stran na mezinárodní hranice, které existovaly před zahájením války a přechod k politickému řešení problémů existujících mezi oběma zeměmi.

Věrno své principiální pozici na podporu boje národů za úplnou likvidaci koloniálního panství a rasové diskriminace, Rumunsko projevuje aktivní solidaritu namibijskému lidu, který pod vedením SWAPO bojuje za dosažení úplné národní nezávislosti. Odsuzujeme agresivní akce Jihoafrické republiky proti sousedním zemím.

Jsme znepokojeni problémem malé vyspělosti, rozdělením světa na bohaté a chudé země v důsledku imperialistické, koloniální a neokoloniální politiky, zachováním hospodářských a nespravedlivých mezinárodních ekonomických vztahů, které vyvolávají prohloubení hospodářské propasti mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi způsobují nestabilitu a napětí v mezinárodním životě a komplikují světovou ekonomickou krizi.

Proto považujeme za nezbytné, abychom rozhodněji likvidovali malou vyspělost, urychlili sociálně-ekonomický pokrok chudých zemí a vytvořili nový hospodářský mezinárodní řád. V této souvislosti se stavíme za okamžité zahájení globálních jednání, za projednání a řešení základních problémů mezinárodní ekonomické spolupráce.

Je to o to nutnější v podmírkách, kdy světové hospodářství prožívá obzvláště těžké období, které při současně vzrostající vzájemné závislosti zasahuje všechny národy světa. Tedy zájmy všech států nezávisle na jejich velikosti, sociálním zřízení a stupni rozvoje vyžadují dosáhnout společným úsilím odstranění těch

faktorů, které uměle prohlubují krizi, a rovněž vyžadují rozumné řešení hospodářských konfliktů a rozporů a navázání hospodářských vztahů mezi státy na nových spravedlivých základech.

Vážení soudruzi,

Velice složitý charakter mezinárodních problémů vyžaduje aktivní účast všech zemí v mezinárodním životě. Zjména máme na zřeteli rostoucí úlohu, kterou mají v mezinárodním životě mít malé a střední země, nezúčastněné a rozvojové země, které jsou životně zainteresovány na demokratickém řešení otázek a zabezpečení nezávislosti a bezpečnosti každého národa.

Domníváme se, že OSN poskytuje nezbytný organizační rámec pro účast všech národů při řešení mezinárodních otázek a že hraje důležitou úlohu. Je nutné zajistit dodržování rozhodnutí OSN a zlepšit práci této organizace tak, aby mohla splňovat svoji funkci řešit mírové otázky cestou jednání, zabezpečit spolupráci mezi všemi státy a zajistit pevný mír na celém světě.

Na závěr bych chtěl ještě jednou vyjádřit přesvědčení, že výměna názorů, která se uskuteční na toto zasedání, jakož i dokument, který bude přijat, budou novým konstruktivním příspěvkem členských zemí Varšavské smlouvy v úsilí o dosažení bezpečnosti a rozvinuté spolupráce v Evropě, v boji za uvolňování, mír a spolupráci na našem kontinentě i na celém světě.

Děkuji za pozornost.